LÄROPLANEN I ETT NÖTSKAL

Hem och Skola

LÄROPLANEN I ETT NÖTSKAL

Förbundet Hem och Skola i Finland rf. 2016

Denna broschyr utgår ifrån
Grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen 2014
och Utbildningsstyrelsens publikation
Skolan är till för barnet.

Grafisk form och illustrationer: Hanna Siira

www.hemochskola.fi

Innehåll

4 Till läsaren
6 Skolans värdegrund och uppdrag
7 Skolans värdegrund i ett nötskal
8 Elevens och förälderns delaktighet
9 Samarbete
10 Sju kompetenser
12 Helhetsskapande undervisning
14 Bedömning och respons
16 Elevvården
18 Stöd för lärande
20 Vill du veta mera

Till läsaren

Läroplanen är skolarbetets ryggrad, det dokument som styr verksamheten i skolan. Läroplanen grundar sig på utbildningslagstiftningen och den timfördelning som statsrådet har fastställt.

Den nationella läroplanen, *Grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen*, fastställs av Utbildningsstyrelsen och förnyas med jämna mellanrum för att skolan bättre ska motsvara elevernas och det föränderliga samhällets behov. De nyaste grunderna skrevs 2014 och tas i bruk hösten 2016. Planen består av en **allmän del** och **ämnesspecifika delar**. I de ämnesspecifika delarna beskrivs innehållet och målen för varje ämne årskursvis.

Den här broschyren lyfter fram de centrala delarna av läroplanens allmänna del som beskriver skolans uppdrag och ansvar. Läroplanen i sin helhet kan läsas på Utbildningsstyrelsens webbplats www.oph.fi.

Statsrådet slår fast de allmänna riksomfattande målen för undervisningen och hur timmarna fördelas mellan olika ämnen och ämneshelheter (timfördelningen).

TIMFÖRDELNINGEN:

ÅK 1–2	minst	19 TIMMAR	per vecka
ÅK 3	minst	22 TIMMAR	per vecka
ÅK 4	minst	24 TIMMAR	per vecka
ÅK 5–6	minst	25 TIMMAR	per vecka
ÅK 7–8	minst	29 TIMMAR	per vecka
ÅK 9	minst	30 TIMMAR	per vecka

Den nationella läroplanen utgör grunden då den **lokala läroplanen** utarbetas. Den lokala läroplanen kan vara kommunal, regional eller utarbetas för en enskild skola.

Föräldrarna och eleverna har rätt att vara delaktiga i skolans läroplansprocess på ett meningsfullt och mångsidigt sätt.

”Det är viktigt att vårdnadshavarna har möjlighet att delta i läroplansarbetet, utarbetandet av läsårsplan och i planeringen av skolans verksamhet, i synnerhet gällande målen för fostran, verksamhetskulturen och samarbetet mellan hem och skola.”

CITAT UR LÄROPLANEN

SKOLANS VÄRDEGRUND OCH UPPDRAG

Skolans uppdrag är att **undervisa** och **fostra**. Skolan ska lägga grunden för en bred allmänbildning och hjälpa eleverna att hitta sina egna styrkor. Skolan ska vara **likvärdig** för alla oberoende av t.ex. var man bor och vilket eller vilka språk man talar.

ELEVERNA HAR RÄTT TILL ATT AVGIFTSFRITT FÅ:

- undervisning
- läromedel, arbetsredskap och arbetsmaterial
- skollunch
- elevvård

”Skolans personal ska bemöta hemmens olika religioner, åskådningar, traditioner samt hemmens olika syn på fostran med öppenhet och respekt för att skapa förutsättningarna för konstruktiv kommunikation.”

CITAT UR LÄROPLANEN

Skolan ska i samarbete med hemmen stödja elevens lärande, utveckling och välmående.

Verksamheten i skolan tar avstamp i skolans **värdegrund**. Värdegrunden grundar sig på respekt för liv och på mänskliga rättigheter och på att man i alla lägen ska försvara dem. Värdegrunden finns dels definierad i de nationella läroplansgrunderna och dels är det något som ska **diskuteras** fram mellan elever, lärare och föräldrar.

Värdegrunden förändras över tid. När man formulerar en värdegrund för skolan måste man alltid analysera sin samtid för att veta var skolan står och vilka utmaningar skolan borde kunna möta.

”Eleverna ska få stöd i att utveckla sin egen värdegrund”

CITAT UR LÄROPLANEN

”Värdegrunden, synen på lärande och verksamhetskulturen ska genomsyra det praktiska skolarbetet”

CITAT UR LÄROPLANEN

SKOLANS VÄRDEGRUND I ETT NÖTSKAL

ALLA ELEVER ÄR UNIKA OCH HAR RÄTT TILL GOD UNDERVISNING

NÖDVÄNDIGHETEN AV EN HÅLLBAR LIVSSTIL

KULTURELL MÅNGFALD ÄR EN RIKEDOM

HUMANITET, BILDNING OCH DEMOKRATI

Det centrala i skolans värdegrund är att varje elev har rätt till en god undervisning, att bli hörd, få uppmuntran och känna sig trygg.

Andra viktiga principer i skolans undervisning är att den ska stärka delaktighet och jämlikhet. Skolan ska också stödja elevernas utveckling till medlemmar i ett demokratiskt samhälle, uppmuntra till en hållbar livsstil och till att se kulturell mångfald som en rikedom.

ELEVENS OCH FÖRÄLDERNS DELAKTIGHET

Läroplanen betonar att skolan ska göra varje elev delaktig i skolans verksamhet, både då det gäller det egna lärandet och också i frågor som gäller hela skolan. Delaktigheten ska också synas i undervisningen, t.ex. i val av arbetssätt.

Alla skolor ska ha en egen elevkår som har till uppgift att möjliggöra elevernas engagemang och delaktighet. Elevkåren ska ha reella möjligheter att vara med och påverka i skolan.

Eleven ska enligt sin utvecklingsnivå få vara med och planera, utveckla och utvärdera skolans verksamhet.

CITAT UR LÄROPLANEN

FÖRÄLDRARNA SKA OCKSÅ VARA DELAKTIGA I SKOLAN. FÖRÄLDRARNA SKA HA MÖJLIGHET ATT

- delta i planeringen av skolans verksamhet, t.ex. i läroplansarbetet
- delta i utvärderingen och utvecklingen av målen för skolans verksamhet och det fostrande arbetet
- delta i diskussioner kring skolans värdegrund

Delaktighet handlar framför allt om inflytande.

Det kan t.ex. handla om att påverka och aktivt delta i skolans verksamhet och uttrycka sina åsikter i frågor som berör en själv och andra. Delaktighet bidrar också till att stärka samhörigheten i skolan och känslan av gemenskap i klassen. Det är viktigt att elevernas och föräldrarnas röster blir hörda.

SAMARBETE

Föräldrarna ansvarar i första hand för barnets fostran och bär ansvaret för att läroplikten fullföljs. Skolan ska stödja föräldrarna i deras fostran och ansvara för fostran och undervisningen i skolan.

Föräldrarnas delaktighet i skolans verksamhet ska ha en central roll. Det ska finnas ett fungerande samarbete mellan hem och skola både på **individnivå** och **kollektivnivå**. Det är skolan som ska ta initiativ till samarbetet och det ska grunda sig på **förtroende**, **jämlikhet** och **ömsesidig respekt**.

Föräldrarna ska få information om hur barnet klarar sig i skolan och om eventuell frånvaro. Föräldrarna ska få information om frågor som gäller undervisningen som t.ex. innehåll i läroplanen, mål för lärandet, arbetssätt i skolan, betyg och bedömning, elevvård men också praktiska frågor som gäller t.ex. evenemang under skolåret. Läroplanen betonar att det är viktigt med positiva och uppmuntrande meddelanden som beskriver elevens lärande.

Föräldrarna ska också ges en möjlighet att bekanta sig med skolans vardag, delta i planeringen och utvärderingen av skolans verksamhet och få delta i gemensamma värdegrundsdiskussioner.

I läroplanen poängteras att gemensamma aktiviteter och nätverk föräldrar emellan stärker gemenskapen och stödjer skolans arbete.

SJU KOMPETENSER

Förutom att eleverna i skolan ska tillägna sig direkta ämneskunskaper är målet att eleverna samtidigt ska utveckla olika slags kompetenser. Det handlar om att eleven ska lära känna sig själv, sina styrkor, utvecklingsmöjligheter och att värdesätta sig själv.

I läroplansgrunderna talar man om **mångsidiga kompetenser** för att bredda lärandet från att enbart handla om *kunskaper* och *färdigheter* till att också utveckla andra kompetenser som t.ex. *värderingar* och *attityder*.

Man utgår från sju kompetenser som ska genomsyra undervisningen.

KOMPETENS 1.

FÖRMÅGA ATT TÄNKA OCH LÄRA SIG

Kompetensen handlar om att eleven ska lägga grunden för sitt lärande genom att ställa upp mål, planera och utvärdera sitt eget arbete.

KOMPETENS 2.

KULTURELL OCH KOMMUNIKATIV KOMPETENS

Kompetensen handlar om att lägga en grund för den egna kulturella identiteten, respekt för kulturell- och språklig mångfald och att träna språkliga och sociala färdigheter.

KOMPETENS 3.

VARDAGSKOMPETENS

Kompetensen handlar om att ta hand om sig själv, sina relationer, sin hälsa, sin ekonomi och sin egen och andras trygghet.

KOMPETENS 4.

MULTILITTERACITET

Kompetensen handlar om att kunna tolka, producera och värdera texter och information i olika form, sammanhang och miljöer.

KOMPETENS 5.

DIGITAL KOMPETENS

Kompetensen handlar om att lära sig använda informations- och kommunikationsteknik på ett ändamålsenligt sätt och att förstå principerna för hur digitala verktyg fungerar.

KOMPETENS 6.

ARBETSLIVSKOMPETENS OCH ENTREPRENÖRSKAP

Kompetensen handlar om att utveckla ett intresse och en positiv attityd till arbete och arbetsliv och att bli medveten om betydelsen av arbete och företagsamhet.

KOMPTENS 7.

FÖRMÅGA ATT DELTA, PÅVERKA OCH BIDRA TILL EN HÅLLBAR FRAMTID

Kompetensen handlar om att utveckla intresse för frågor som gäller skolan och samhället, om att få redskap för att kunna bidra till en positiv samhällsutveckling och om att kunna ta olika perspektiv och argumentera för sin sak.

HELHETSSKAPANDE UNDERVISNING

En viktig målsättning med undervisningen är att skapa helheter i lärandet. Eleverna ska se sambandet mellan olika läroämnen och förstå hur de står i relation till varandra.

Helhetsskapande undervisning genomförs till exempel i studieperioder kring ett tema eller ett fenomen (kallas också mångvetenskapliga lärområden eller fenomenbaserad undervisning) eller så att samma tema studeras parallellt i två eller flera läroämnen samtidigt. Den helhetsskapande undervisningen planeras och genomförs i **samarbete mellan lärare och elever** och gärna med aktörer utanför skolan.

”För att kunna garantera att alla elever har möjlighet att ta del av arbete med lärområden och att få undersöka det som de är intresserade av ska utbildningsanordnaren se till att elevernas studier innehåller minst ett mångvetenskapligt lärområde per läsår.”

CITAT UR LÄROPLANEN

”Detta stärker elevernas förmåga att uppfatta vilken betydelse det som de lär sig i skolan har för det egna livet och den egna gruppen och i ett vidare perspektiv för samhället och mänskligheten. Samtidigt får eleverna redskap för att vidga och strukturera sin världsbild.”

CITAT UR LÄROPLANEN

MÅLET MED HELHETSBASERAD UNDERVISNING ÄR ATT:

- **göra eleverna delaktiga i sitt eget lärande så att de är med och ställer upp mål för sitt lärande, planerar innehåll och arbetssätt**
- **ta upp frågor som är viktiga för eleverna**
- **låta eleverna arbeta i grupper med elever i olika åldrar och med olika vuxna**
- **kombinera det som eleverna lär sig utanför skolan med det som de lär sig i skolan**
- **stödja elevernas nyfikenhet, egna upplevelser och deras kreativitet**
- **skapa olika slags kommunikations- och språksituationer**
- **låta eleverna tillämpa de kunskaper och färdigheter de tillägnat sig och handla i enlighet med en hållbar livsstil**
- **uppmuntra eleverna att stärka skolgemenskapen och handla för samhällets bästa**

BEDÖMNING OCH RESPONS

Syftet med bedömningen i skolan är att **handleda** och **uppmuntra** eleven i studierna och hjälpa eleven att utveckla förmågan att själv bedöma sina framsteg. Bedömningen ska vara **mångsidig** och dess viktigaste uppgift är att stärka lärandet. Samarbetet med hemmen är en central del av en god bedömningskultur.

Bedömningen ska grunda sig på de **mål** läroplanen ställer för varje ämne och den ska vara både formativ och summativ. Bedömningen i åk 6 och i åk 9 utgår från bedömningskriterier som är fastställda i läroplanen. Kriterierna beskriver vad eleven ska kunna för att få vitsordet 8 (goda kunskaper).

”Eleverna och deras prestationer ska inte jämföras med varandra och elevens person, temperament eller andra personliga egenskaper ska inte påverka bedömningen. Lärarna ska se till att eleverna känner till målen och bedömningsgrunderna.”

CITAT UR LÄROPLANEN

BEDÖMNINGEN SKA VARA:

- uppmuntrande
- handledande
- rättvis
- etisk
- mångsidig

Formativ bedömning (eller ett formativt arbetssätt) innebär att eleven ska få respons på sitt lärande under arbetets gång, av både lärare och elever (kamratbedömning). Responsen ska hjälpa eleverna att förstå vad det är meningen att de ska lära sig (mål), vad de redan har lärt sig (resultat) och på vilket sätt det lönar sig att gå vidare (utvecklingsbehov och lärstrategier).

Summativ bedömning innebär att elevens samlade kunskaper summeras vid ett specifikt tillfälle, som i prov och betyg. Läsårsbetyget är en helhetsbedömning av elevens framsteg och prestationer under läsåret.

FÖREMÅL FÖR BEDÖMNING

LÄRANDE — ARBETE — UPPFÖRANDE

BEDÖMNINGEN SKA FOKUSERA PÅ

- elevens lärande dvs. framsteg och kunskapsnivå
- elevens förmåga att arbeta självständigt och i grupp
- elevens förmåga att planera och utvärdera sitt arbete, att handla ansvarsfullt och kommunicera konstruktivt
- elevens uppförande, bl.a. förmåga att ta hänsyn och följa gemensamt överenskomna regler

VID SLUTET AV ÅK 2, 6 OCH 9 FÅR ELEVERNA FÖRUTOM LÄSÅRSBETYGET OCKSÅ HANDLEDANDE RESPONS KRING ETT SPECIFIKT TEMA:

- I slutet av **årskurs 2** ligger fokus på hur elevens lärande framskrider
- I slutet av **årskurs 6** ligger fokus på hur elevens förmåga att arbeta och färdigheten att lära sig utvecklats
- I slutet av **åk 9** får eleven ett slutvitsord som fastställer hur eleven uppnått målen för respektive lärokurs. (För vissa valbara ämnen [t.ex. bildkonst eller huslig ekonomi], som eleven inte valt som tillval, ges slutbedömningen i slutet av årskurs 7 eller 8).

Målet med den handledande responsen är att lyfta fram elevens styrkor, att stärka självkänslan och motivera eleven att lära sig. Utbildningsanordnaren (det vill säga t.ex. kommunen) beslutar hur den handledande responsen ges.

”Både eleven själv och vårdnadshavaren ska tillräckligt ofta få information om hur studierna framskrider och om elevens arbete och uppförande.”

CITAT UR LÄROPLANEN

ELEVVÅRDEN

Elevvård handlar om att se till att eleverna mår bra i skolan. Att må bra i skolan innebär att den sociala miljön är trygg, att eleven kan koncentrera sig på och få stöd i sina studier och att eleven får stöd i upprätthållandet av både den psykiska och fysiska hälsan.

Elevvården består av en lagstadgad *gemensam- och individuell elevvård*.

Inom den **gemensamma elevvården** jobbar man förebyggande för hela skolan. Skolan ska stärka elevernas lärande, välbefinnande, hälsa och sociala ansvarstagande. Eleverna ska också trivas och känna sig trygga i skolan. I skolan ska det finnas en yrkesövergripande elevvårdsgrupp som ansvarar för elevvården. Gruppen kan bestå av t.ex. skolans rektor, speciallärare, kurator, psykolog och hälsovårdare.

Den **individuella elevvården** är inriktad på det enskilda barnet. Individuell elevvård baserar sig alltid på frivillighet och förutsätter att eleven eller vid behov föräldern ger sitt samtycke. För den individuella elevvården tillsätts en *expertgrupp* vars sammansättning varierar från fall till fall och är sektoröverskridande.

Eleven har rätt att avgiftsfritt få all den elevvård som han eller hon behöver för att kunna delta i undervisningen. För att elevvårdsarbetet ska fungera på ett tillfredsställande sätt är det viktigt att det grundar sig på förtroende och respekt gentemot elever och föräldrar.

” Elevvården hänger nära samman med skolans fostrings- och undervisningsuppdrag. Elevvårdsarbetet ska utgå från barnets bästa.”

CITAT UR LÄROPLANEN

STÖD FÖR LÄRANDE

Om en elev har problem med skolgången är skolans personal i kontakt med hemmet. Betydelsen av ett gott samarbete mellan hemmet och skolan förstärks ytterligare då en elev är i behov av extra stöd för sin skolgång.

Alla elever som behöver extra hjälp för sitt lärande eller skolgång har rätt till olika slag av stöd. Ibland är behovet av stöd tillfälligt, ibland är det mera varaktigt, ibland behövs bara en stödform, ibland behövs det flera. Stödet ska erbjudas genast när det behövs och fortsätta så länge det finns behov.

Stödformerna är indelade i tre steg; **Allmänt stöd**, **intensifierat stöd** och **särskilt stöd**. Modellen kallas också trestegsstöd.

ALLMÄNT STÖD

Allmänt stöd ges då eleven behöver tillfälligt stöd t.ex. före ett prov. Stödet ges flexibelt och genast när behovet uppstår och utan krav på särskilda undersökningar och beslut.

INTENSIFIERAT STÖD

Intensifierat stöd ges då eleven regelbundet behöver olika stödformer. Stödet är mera långsiktigt och mera omfattande. Stödet utgår från en skriftlig pedagogisk bedömning som skrivs av läraren och en plan för lärande görs upp. Elevens och föräldrarns åsikter ska beaktas. Intensifierat stöd ges så länge som eleven behöver det. När behoven ändras kan eleven återgå till det allmänna stödet eller alternativt få särskilt stöd om det intensifierade stödet inte längre är tillräckligt för eleven.

ANTALET ELEVER SOM FÅR STÖD MINSKAR JU HÖGRE UPP I TRÄDET ELEVEN BEFINNER SIG.

”Att bedöma elevens framsteg och behov av stöd och att planera stödet ska ingå i det regelbundna samarbetet mellan hem och skola. Målet är att handla i samförstånd med eleven och vårdnadshavaren. Eleven eller vårdnadshavaren kan inte vägra att ta emot stöd enligt vad som föreskrivs i lagen om grundläggande utbildning.”

CITAT UR LÄROPLANEN

SÄRSKILT STÖD

Särskilt stöd ges då eleven är i behov av ett övergripande och systematiskt stöd för att han eller hon ska kunna fullgöra sin läroplikt.

Innan ett beslut om särskilt stöd fattas, ska utbildningsanordnaren bedöma behovet av stöd och sammanställa en skriftlig pedagogisk utredning. För denna utredning ska både elev och föräldrar höras. En elev som fått ett beslut om särskilt stöd ska få specialundervisning enligt en individuell plan (IP) som beskriver hur undervisningen ska ordnas.

Beslutet granskas och planen ses över regelbundet och alltid när förändringar sker. Granskningen leder antingen till ett nytt beslut om särskilt stöd eller ett beslut om att stödet avslutas, vilket betyder att eleven övergår till intensifierat stöd.

EXEMPEL PÅ STÖDÅTGÄRDER:
Stödundervisning, kompanjonlärare, mindre undervisningsgrupper, intensifierad elevhandledning, specialundervisning på deltid vid lindriga inlärningssvårigheter, individualisering och specialundervisning för elever som behöver särskilt stöd.

Vill du veta mera:

Grunderna för läroplanen i den grundläggande utbildningen 2014

www.oph.fi

Utbildningsstyrelsens publikation "Skolan är till för barnet"

www.utbildningsstyrelsen.fi/publikationer_och_laromedel/broschyrer

Läs också Hem och Skolas övriga informationsmaterial som behandlar skolans styrdokument:

Elevens rättigheter

Värdegrunden – innebörd i den dagliga verksamheten

www.hemochskola.fi/material